

Индекс на уязвимостта: оценка на чуждестранното влияние в Централна и Източна Европа

Съобщение за медиите

Центърът за изследване на демокрацията участва в разработването на **Индекс на уязвимостта за 2021 г.**, координиран от Globsec, Словакия, и измерващ податливостта на външно влияние в осем държави от Централна и Източна Европа: **България, Чехия, Унгария, Черна Гора, Северна Македония, Румъния, Сърбия и Словакия**. Индексът обхваща пет сфери, уязвими на влияние от авторитарни режими като Русия и Китай – обществени нагласи, политическа обстановка, публична администрация, информационна среда и гражданско и академично пространство. Настоящият анализ представя кратък преглед на резултатите от пилотното издание на Индекса.

Според данните от *Индекса на уязвимостта за 2021 г.* от осемте изследвани държави най-устойчиви на зловредно външно влияние са Чехия и Румъния с 29 пункта, като след тях е Словакия с 32 пункта и Северна Македония с 40 пункта. По-уязвими и податливи на руско и китайско влияние са България с резултат 42 пункта, Унгария и Черна гора с по 44 пункта и най-вече Сърбия с 55 пункта.

Аналитичната рамка на *Индекса на уязвимостта* включва оценка на въздействието на външно авторитарно влияние чрез представителни проучвания на общественото мнение (проведени през октомври 2020 г. с представителна извадка от 1000 респонденти от всяка държава) и фокус групи. Проведени са още онлайн анкета и дълбочинни интервюта с най-малко 20 експерти от всяка държава. Включено е и изследване на публично достъпни фейсбук страници и групи, които разпространяват проруска или прокитайска дезинформация. Индексът обхваща данни за последните шест години (от 1 януари 2016 г. до 30 юни 2021 г.) от Transparency International Corruption Perceptions Index, World Press Freedom Index, Civil Society Organization Sustainability Index и Varieties of Democracy (V-Dem) Index.

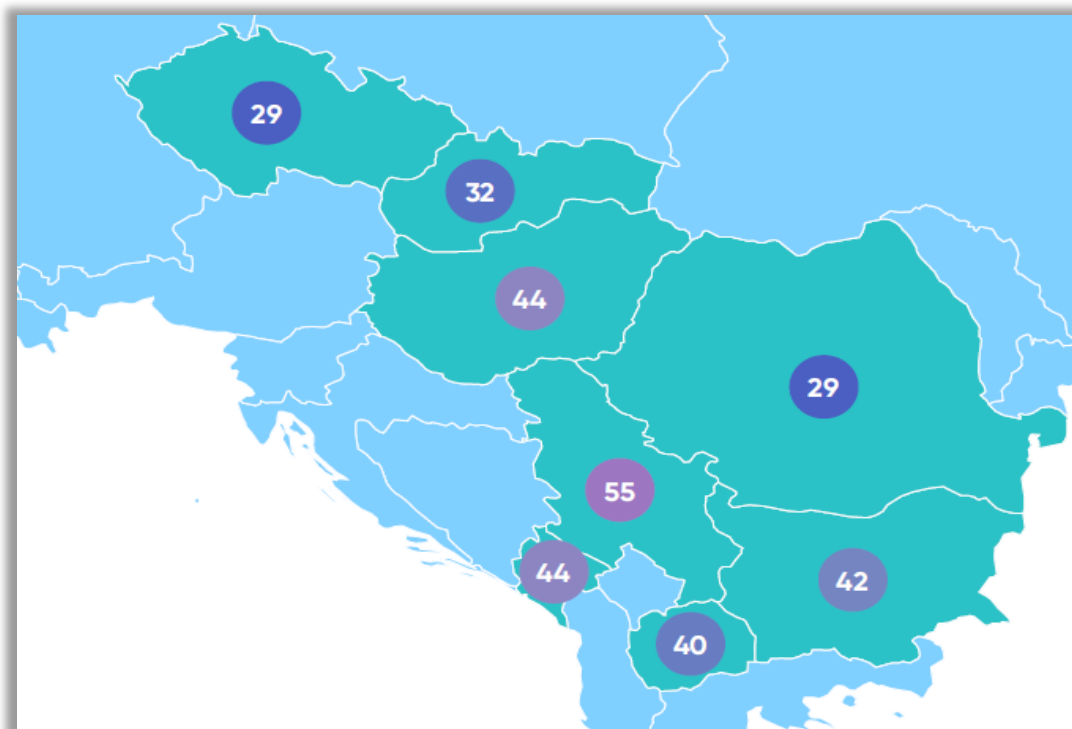
Резултатите от пилотния *Индекс на уязвимостта* водят до няколко заключения:

- **Членството в международни структури (ЕС и НАТО) допринася за по-голяма устойчивост** от гледна точка на общи политически решения и колективна отбрана. Но различията в качеството на публичната администрация, законодателството или защитата на интегритета на изборите увеличават риска от уязвимост към външно авторитарно влияние.
- Нагласите сред обществото често са по-важни от институциите, административния капацитет и държавните ресурси. **Нагласите се формират от информационното пространство**, което е уязвим елемент във всяка демокрация. Това се отнася в още по-голяма степен за незрелите политически системи в Централна Европа и Западните Балкани, в това число и България.
- При всички държави, включени в изследването, се наблюдава нестабилност на политическите институции и на общественото мнение, **наследени от комунистическите**

режими, дълбоко вкоренена корупция, непотизъм и клиентелизъм. Все пак чуждото зловредно влияние е причина, но и симптом на уязвимостта на анализирани държави. Ако влиянието на Китай или Русия не присъстваше в региона, това нямаше да промени особено факта, че борбата с корупцията, завладяването на държавата и ерозията на свободата на медиите също щяха да са на дневен ред.

- **Руското влияние в региона и дебатът за него са значително по-разпространени**, отколкото темата за нарастващите интереси на Пекин. Това е възможност да се вземат проактивни мерки за борба с дезинформацията и външното влияние, но е и потенциална уязвимост, ако информационният вакуум бъде използван от Китай.

Фигура 1: Резултати от Индекса на уязвимостта за 2021 г. по държави при скала 0-100*

*0 е най-голяма устойчивост, а 100 най-голяма уязвимост

Източник: Globsec.

Сферата на обществените нагласи е най-уязвима сред 5-те анализирани сфери. Общите славянски корени, езиковата близост, споделената история и културните връзки са важни фактори, влияещи върху уязвимостта на обществото от руско влияние в Сърбия (с най-висок индекс на уязвимост на обществените нагласи – 61 пункта), България (56 пункта), Черна Гора (52 пункта) и Северна Македония (49 пункта). Православната църква и нейните представители често се явяват проводници на прокремълски послания или интереси и допринасят за значителната уязвимост в 4 от 8-те държави.

Пропагандата и дезинформацията като оръжие

Антилибералните нагласи, придружени от интензивни пропагандни и дезинформационни кампании, провеждани от играчи в публичното пространство, за които се твърди, че защитават „традиционните ценности“, имат ключова роля за поляризацията на обществото, основен източник на уязвимост в България, Унгария, Черна Гора и Северна Македония. Такива нагласи често произтичат от широко разпространено недоволство и разочарование от това как работи демокрацията във всички анализирани страни. Според представителното проучване, едва 20% от българите са доволни от това как работи демокрацията в тяхната страна, което е най-ниският резултат сред изследваните страни. Това, в комбинация с нарастващото правителствено влияние върху медиите в някои страни, тласка хората към дезинформация и предпочитание на авторитарни системи на управление. Наличието на дезинформация както в медийното, така и в офлайн информационното пространство е свързано със **силното присъствие и влиянието на прокремълски представители и послания в медиите в региона.**

Стратегическите документи на изследваните държави се различават по определянето и подхода към чуждестранното влияние

Загриженост относно широко разпространената корупция, завладяването на държавата и необходимостта от засилена защита на изборната система присъстват под някаква форма във всички анализирани страни. Големи разлики обаче се наблюдават в **подхода и осведомеността за чуждестранното влияние относно Русия и Китай** в ключови стратегически документи като например стратегии за сигурност и отбрана. Русия е призната за предизвикателство за сигурността само в Чехия, Румъния и Словакия, а Китай се разглежда конструктивно само в Словакия. Сърбия и България, от друга страна, се отнасят към Русия предимно приятелски.

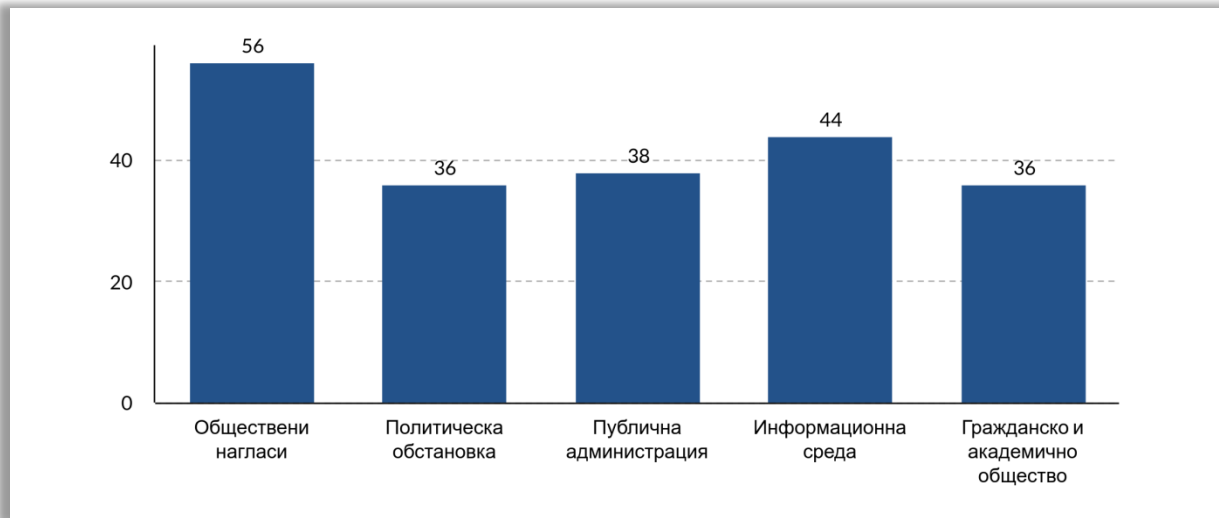
Резултати за България

Общият индекс на уязвимост на България е 42 пункта – това я поставя на 4-то място по податливост на външно влияние сред страните, участвали в изследването. Дълбоко вкоренените исторически и културни връзки с Русия спомагат за тази уязвимост. Това се отнася и за широкото прокремълско влияние в медийния сектор и способността на проруските неформални мрежи да влияят върху вземането на решения в България. Сред страните от ЕС, включени в *Индекса на уязвимостта*, **българските политически партии са оценени като най-проруски и най-малко пронатовски настроени** въз основа на тяхната публична реторика. Китай е значително по-малко забележим в публичния дискурс, но предвид нарастващите икономически интереси на страната в региона, той може да се превърне в значим фактор в бъдеще.

Според резултатите от Индекса **България е най-уязвима към чуждо влияние в сферата на обществените нагласи** (с резултат от 56 пункта) и **в информационната си среда** (с резултат от 44 пункта), а това са именно сферите, които формират обществените възприятия. Нивото на уязвимост на публичната администрация също е високо – резултатът от Индекса е 38 пункта (за сравнение Сърбия води класацията с най-уязвима администрация и резултат 51 пункта, а Чехия е най-устойчива с индекс от 19 пункта). Състоянието на гражданското и академичното пространство в България са оценени около средното за изследваните държави – тук Унгария и

Черна гора са с висока уязвимост от 51 пункта, а Чехия и Словакия с най-голяма устойчивост, съответно 23 и 25 пункта.

Фигура 2: Данни за България от Индекса на уязвимостта за 2021г.

Източник: Globsec.

Анализът затвърждава изводите, че България е една от най-уязвимите страни – членки на ЕС към външно влияние и разпространението на дезинформационни послания. Предизборната обстановка в страната допълнително подсили ефекта на поляризация и разделение на обществения дебат в медийното пространство. Необходимо е българските медии и правителството, както и гражданските организации да предприемат спешни координирани мерки за по-добра защита на демократичните дебати от пропаганда и дезинформация, включително такава, която произхожда от външни авторитарни източници. България е една от малкото страни в Европа, които не развиват такава политика и не участват в дебатите на европейско равнище по отношение на *Плана за действие за европейската демокрация*, който предвижда общи мерки за предпазване от пропаганда и дезинформация.

Пълното изследване на Globsec можете да намерите на адрес: <http://www.vulnerabilityindex.org/>.

* * *

Мисията на **Центъра за изследване на демокрацията** е „изграждането на мостове между науката и политиката“. Центърът е независим, интердисциплинарен аналитичен институт, който съчетава широк спектър от знания, умения и възможности. Работата му в редица обществено-икономически области е свързана с изследвания, анализи и препоръки за подобряване на националните и европейските политики. За повече информация посетете <https://csd.bg/bg/>.

За контакт:

Боряна Велчева
Анализатор, Икономическа програма
Boryana.velcheva@csd.bg

Мариета Иванова
Сътрудник Комуникации
marieta.ivanova@csd.bg

Център за изследване на демокрацията
1113 София, България
Ул. „Александър Жендов“ 5
csd@online.bg